

Låt LAS gälla 75-åringar

Andelen äldre blir allt större medan andelen i sk aktiv ålder minskar. Ett sätt att möta detta är att de äldre som vill får fortsätta att arbeta längre.

En vanlig vanföreställning är att det finns ett visst antal arbeten i en ekonomi men undersökningar visar att arbeten genererar nya arbeten. Undersökningar visar också att det minskar de ungas möjligheter att få arbete om äldre lämnar arbetsmarknaden.

I många länder har man på sistone höjt lägsta pensionsåldern i socialförsäkringssystemet och ändrat pensionssystemet så att det stimulerar till att stanna kvar några år längre samt höjt den ålder upp till vilken anställda har rätt att arbeta kvar.

Sverige har tagit steg på alla dessa tre områden. Lägsta ålder i pensionssystemet är nu 61 mot tidigare 60 och LAS skyddar nu upp till 67. Pensionsåldern är i det nya inkomstpensionssystemet flexibelt. Det som finns kvar av den tidigare 65-årsgränsen är främst att garantipensionen inte kan tas ut före 65 års ålder. Men mer behöver göras.

En generation som vägrar bli gammal

Attityderna till de äldre och inställningen hos de äldre själva är viktiga. Centrum för samtidsanalys undersökte med stöd av Riksbankens jubileumsfond genom Demoskop synen på de äldre i dagens samhälle och de äldres syn på sig själva. Demoskops undersökning gav oss anledning att skapa ett nytt begrepp, "Ungdomlingarna".

25 % av dagens 65 – 89-åringar är ungdomlingar. Medelåldern är 72, men hälften av ungdomlingarna känner sig yngre än sin fysiska ålder, en fjärdedel till och med mycket yngre. Två tredjedelar anser att man inte börjar bli gammal förrän efter 75. Medeltalet för när man börjar anse någon gammal ligger på 78 år.

Ungdomlingarna är fysiskt och psykiskt obrutna, ja t o m mer aktiva än en stor del av ungdomarna mellan 18 och 34. De har god fysisk och psykisk hälsa. De trivs bättre i en yngre bekantskapskrets. De har en hög aktivitetsnivå, stor vilja att göra nya saker och är flitiga internet-användare. De flesta har högskole- eller gymnasieutbildning. De är fördomsfria och vill ha ett spännande liv. De vill fortsätta arbeta.

Bland ungdomarna (18-34-åringar) anser en tredjedel att man börjar bli gammal vid 50. I öppna svar på frågan "vad tänker du på i första hand om du tänker på gamla människor?" kan man ana åldern på den som besvarar frågan med "de gifter sig och skaffar barn och har jobb". Äldre i en ungdoms ögon är kanske 35-åringar, i en ungdomlings någonstans över 80.

Många upplever en nedvärdering av de äldre i vårt samhälle. Generellt tycker en majoritet av dem som tillfrågats att de äldre är friskare och lever längre än tidigare, att det är fel att bedöma människor utifrån deras ålder, att de äldres kompetens inte tas till vara på ett bra sätt och att Sverige är åldersegregerat, men lagstiftningen släpar efter.

Tiden är mogen för ett nytt tänkande och ny lagstiftning

Åtgärder som leder till att äldre kan arbeta vidare är positivt både för samhällsekonomin och för de äldre som väljer att göra detta.

- Höj den ålder till vilken LAS skyddar från 67 till t.ex. 70 eller 75 år.
- Ändra attityden till att de äldre arbetar vidare. De flesta anser redan nu att det är fel att bedöma människor utifrån deras ålder. Att ge den fysiska åldern en överordnad roll är uttryck för ett förlegat synsätt.
- För in ett bredare perspektiv på livskvalitet. Mät inte livskvalitet för äldre ensidigt utifrån trygghet vid sjukdom och maxväntan på akuten, allt i och för sig bra, men det bygger på synen att de äldres största intresse är tillgång till sjukvård. Livskvalitet handlar också om att få arbeta, om man vill det, oavsett den fysiska åldern.

Vi vill att morgondagens samhälle inte ska präglas av ålderssegregering utan av flexibla lösningar och varierande ålder för utträde ur arbetslivet.

Anna Halldorf
sjuksköterska

Bengt Wadensjö
biskop

Eskil Wadensjö
professor

Bodil Wennberg
psykolog